

**TRI THỨC DÂN GIAN
TRONG NHẬN BIẾT, DỰ BÁO
PHÒNG TRÁNH BÃO LŨ
CỦA NGƯỜI DÂN ĐÀ NẴNG**

VÕ VĂN HÒE - NGUYỄN THỊ THU SƯƠNG
(Đồng chủ biên)

**TRI THỨC DÂN GIAN
TRONG NHẬN BIẾT, DỰ BÁO
PHÒNG TRÁNH BÃO LŨ
CỦA NGƯỜI DÂN ĐÀ NẴNG**

NHÀ XUẤT BẢN HỘI NHÀ VĂN 2019

LỜI NÓI ĐẦU

Thiên nhiên dưới nhiều biểu hiện kỳ vĩ đã thu hút con người tìm hiểu, khám phá và hưởng thụ. Bên cạnh những giá trị ấy, thiên nhiên cũng đem lại cho con người nhiều hiện tượng khí tượng cực đoan. Mỗi năm, trên thế giới có hàng chục ngàn, thậm chí, có năm lên tới hàng trăm ngàn người bị thiệt mạng do bão lũ, hạn hán, động đất, sóng thần, đông tố... Trong đó, bão với tính chất bất thường, nguy hiểm cùng với các hiện tượng khí tượng liên quan đến bão gây nhiều tổn thất lớn cho con người. Sự kết hợp giữa gió, mưa và lũ lụt do bão đã gây ra tạo nên những thiệt hại không thể lường trước được cho khu vực bị bão đổ bộ. Gió bão có thể làm đổ các công trình, nhà cửa, cây cối. Sóng lớn nhấn chìm tàu hoặc làm cho tàu bè đã neo đậu tại bến vẫn bị hư hỏng do va chạm. Mưa bão thường rất lớn nên gây ra lũ lớn trên các lưu vực sông, ngập lụt cho nhiều khu vực. Nguy hiểm hơn, nước dâng do bão sẽ gây thiệt hại khôn lường. Tháng 6 năm 1903, một cơn bão đã gây nước dâng lớn ở tỉnh Thái Bình cuốn đi tất cả đê điều,

cầu cống, hoa màu ven biển. Nước biển tràn vào đồng ruộng làm cho dân không cày cấy được trong 3 năm. Tháng 5 năm 1904, nước dâng do một cơn bão đã làm đổ một chuyến tàu hỏa Sài Gòn - Mỹ Tho làm 5.000 người chết đuối. Mưa bão cộng với triều cường làm thay đổi nồng độ muối gây thiệt hại nặng cho các hộ nuôi trồng thủy hải sản và làm muối ven biển.

Hiện nay khoa học đã phát triển rất mạnh, nhiều lĩnh vực đạt tới ước mơ của con người nhưng đối với bão lũ vẫn chưa thể chế ngự. Mặc dù phương tiện khảo sát, dự báo thời tiết ngày càng hiện đại, chính xác nhưng việc hạn chế hậu quả do bão chưa giảm xuống, thậm chí ngày càng gia tăng do bão ngày càng dữ dội, có xu hướng phá vỡ quy luật xuất hiện. Miền Trung là khu vực không chỉ có tần suất bão đổ bộ cao mà do địa hình đồi núi chiếm phần lớn diện tích nên mưa bão luôn gây lũ lớn, làm nhiều thiệt hại về người và của. Đặc biệt, có cơn bão không đổ bộ vào đất liền nhưng đã làm thiệt hại lớn về người và tài sản đối với ngư dân đang làm nghề trên biển.

Trong quá trình sản xuất, ngư dân Đà Nẵng đã nhận ra những dấu hiệu thiên nhiên liên quan đến sự xuất hiện của bão lũ như sự thay đổi trạng thái bầu trời, mặt biển và những biểu hiện khác thường trong hoạt động sống của một số sinh, thực vật... Qua nhiều thế hệ, những kinh nghiệm ấy được đúc kết thành ca dao, tục ngữ, thành ngữ hoặc văn xuôi truyền miệng để chủ động

phòng tránh, lên kế hoạch đánh bắt thủy hải sản, chuẩn bị cho mùa vụ nuôi trồng... Những kinh nghiệm này có độ chính xác cao, đơn giản lại khá hiệu quả.

Giảm thiểu thiệt hại do bão là việc làm rất cần thiết, mang tính chiến lược trong vấn đề dân sinh. Đề tài **Tri thức dân gian trong nhận biết, dự báo, phòng tránh bão lũ của ngư dân Đà Nẵng** ngoài việc sưu tầm, phổ biến tri thức dân gian trong nhận biết và phòng chống bão còn tập hợp giới thiệu thêm một số thông tin cơ bản, khoa học về bản chất và những yếu tố gây hại của bão. Từ đó, ứng dụng tri thức dân gian vào phòng tránh bão của ngư dân Đà Nẵng. Phạm vi nghiên cứu của đề tài bao gồm vùng biển Đà Nẵng, nhưng trong quá trình khảo sát thực địa, chúng tôi khu biệt trong phạm vi cộng đồng ngư dân lấy môi trường biển làm mưu kế tồn tại và phát triển. Hy vọng, đây cũng là một cách trang bị thêm "kỹ năng", giúp ngư dân chủ động phòng tránh bão, lụt bảo vệ con người, tài sản, ngư cụ tại nơi trú tránh.

Nói cách khác, đề tài hy vọng góp phần nâng cao nhận thức của cộng đồng về bão và bổ sung thêm kỹ năng sinh tồn trong bão lũ.

Tác giả
10/2018

MỤC LỤC

CHƯƠNG I

Khái quát vùng đất, con người và ngư nghiệp 9
Đà Nẵng qua các thời kỳ

CHƯƠNG II

Bão và thực trạng bão dưới góc nhìn người dân 26
miền biển Đà Nẵng

CHƯƠNG III

Nhận biết, dự báo bão lũ qua tục ngữ, thành ngữ, 51
ca dao và văn xuôi truyền miệng

CHƯƠNG IV

Tri thức dân gian trong phòng tránh và khắc phục 69
bão, lũ

PHẦN PHỤ LỤC

PHỤ LỤC I

Ứng dụng kiến thức khí tượng, thủy văn 87
trong phòng tránh bão, lũ

PHỤ LỤC II

Về về bão 99

PHỤ LỤC III

Dân số Đà Nẵng qua các thời kỳ 113

PHỤ LỤC IV

Ảnh ngư dân miền biển Đà Nẵng và lũ lụt 114

PHỤ LỤC V

12 cách phòng tránh bão thời nay 133
ngư dân miền biển thường sử dụng

TÀI LIỆU THAM KHẢO 140